

مرکز تحقیقات اسلامی

اصفهان

گامی

عمران
علیه السلام

www. **Ghaemiyeh** .com
www. **Ghaemiyeh** .org
www. **Ghaemiyeh** .net
www. **Ghaemiyeh** .ir

مکتب اهل بیت علیهم السلام

در مکتب اهل بیت علیهم السلام

جلد ۱۸

زیارت قبور

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

زیارت اهل قبور

نویسنده:

عبدالرحیم موسوی

ناشر چاپی:

مجمع جهانی اهل بیت (علیهم السلام)

ناشر دیجیتال:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۷	زیارت اهل قبور
۷	مشخصات کتاب
۷	اشاره
۱۵	سخن مجمع
۱۹	مقدمه
۲۷	فواید زیارت اهل قبور
۲۷	اشاره
۲۷	الف: عبرت و پند گرفتن
۲۹	ب: یاد آخرت و دل کندن از دنیا
۳۰	ج: رشد و توسعه خیر و عواطف والا
۳۳	آرای مذاهب مختلف اسلامی پیرامون زیارت اهل قبور
۳۳	معنای لغوی زیارت
۳۳	اول: دلیل قرآنی بر مشروعیت زیارت قبور
۳۵	دوم: دلیل روایی بر مشروعیت زیارت اهل قبور
۳۵	اشاره
۳۵	دسته اول
۳۷	دسته دوم
۳۹	سوم: دلیل تاریخی
۳۹	اشاره
۳۹	چند نمونه تاریخی
۴۲	چهارم: توسل در کنار قبر رسول خدا(صلی الله علیه و آله)
۴۵	پنجم: زیارت قبر رسول خدا(صلی الله علیه و آله)
۴۵	اشاره

نظر وها بیان درباره زیارت قبر رسول خدا(صلی الله علیه و آله) ۴۸

ششم: اجماع بر جواز زیارت قبور و زیارت قبر رسول(صلی الله علیه و آله) ۵۶

اشاره ۵۶

اقوال علما ۵۷

کیفیت زیارت شیعیان ۵۹

خلاصه بحث ۶۳

درباره مرکز ۶۴

سرشناسه: موسوی، عبدالرحیم، ۱۳۴۲ -

عنوان و نام پدیدآور: زیارت اهل قبور [کتاب] / تألیف گروه پژوهش عبدالرحیم موسوی؛ ترجمه گروهی از مترجمان [مجمع جهانی اهل بیت (ع)]؛ تهیه کننده اداره ی ترجمه معاونت فرهنگی [مجمع جهانی اهل بیت (ع)]؛ ویراستاری امرا... نصیری.

مشخصات نشر: قم: مجمع جهانی اهل بیت (ع)، ۱۳۹۳.

مشخصات ظاهری: ۵۷ ص؛ ۵/۱۴×۵/۲۱ س م.

فروست: در مکتب اهل بیت (ع)؛ ۱۸.

شابک: دوره ۹۷۸-۹۶۴-۵۲۹-۲۷۰-۴؛ ۹۷۸-۹۶۴-۵۲۹-۲۸۸-۹

یادداشت: کتابنامه به صورت زیرنویس.

موضوع: گورها و گورستان ها -- زیارت

موضوع: گورها و گورستان ها -- زیارت -- احادیث

شناسه افزوده: نصیری، امرالله، ویراستار.

شناسه افزوده: مجمع جهانی اهل بیت (ع). اداره ترجمه

شناسه افزوده: مجمع جهانی اهل بیت (ع)

رده بندی کنگره: ۷/۲۲۶/۷/۹/۱۳۹۳

رده بندی دیویی: ۲۹۷/۷۶

شماره کتابشناسی ملی: ۳۸۲۸۸۶۶

ص: ۱

اشاره

بسم الله الرحمن الرحيم

ص: ٣

زیارت اهل قبور

تالیف گروه پژوهش عبدالرحیم موسوی

ترجمه گروهی از مترجمان [مجمع جهانی اهل بیت (ع)]

ص: ۵

«کار اساسی شما [مجمع جهانی اهل بیت (علیهم السلام)]... معرفی مکتب اهل بیت (علیهم السلام) است به دنیای اسلام. بلکه به سراسر عالم، چون امروز همه دنیا تشنه معنویت اند و این معنویت در اسلام هست و در اسلامی که در مکتب اهل بیت (علیهم السلام) معرفی می کند به نحو جامع و کاملی وجود دارد».

(از بیانات مقام معظم رهبری «مد ظله العالی»، ۱۳۸۶/۵/۲۸)

مکتب اهل بیت عصمت و طهارت (علیهم السلام) که تبلور اسلام ناب محمدی (صلی الله علیه و آله) و متکی بر منبع وحیانی است، معارف ژرف و عمیقی دارد که از اتقان، استحکام و برهان برخوردار می باشد و مطابق با فطرت سلیم انسان هاست؛ بر همین اساس است که حضرت امام رضا (علیه السلام) فرمودند

: «فإنَّ الناس لو علموا محاسن كلامنا لا تَبْعونا» [شیخ صدوق (رحمه الله)، عیون اخبار الرضا (علیه السلام)، ج ۲: ۲۷۵]. این مکتب غنی و نورانی در پرتو عنایات الهی و هدایت ائمه ی اطهار (علیه السلام) و نیز مجاهدت هزاران جهادگر عرصه های علم و فرهنگ در طول قرون گذشته و حال، بسط و گسترش یافته است.

پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی به رهبری حضرت امام خمینی (قدس سره) و تأسیس نظام اسلامی با تکیه بر قوانین اسلامی و با

محوریت ولایت فقیه، افق های سیاسی، اجتماعی و فرهنگی جدیدی را برای انسان های آزاده به ویژه مسلمانان و پیروان و محبان اهل بیت (علیهم السلام) گشود و توجه بسیاری از نخبگان و مستضعفان جهان را به خود معطوف کرد.

مجمع جهانی اهل بیت (علیهم السلام)، مولود این دگرگونی مبارک است که به ابتکار مقام معظم رهبری حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای (مد ظله العالی) در سال ۱۳۶۹ شمسی / ۱۹۹۰ میلادی تأسیس شد و تاکنون خدمات شایانی را در تبلیغ معارف قرآن و اهل بیت (علیهم السلام) و حمایت از پیروان اهل بیت (علیهم السلام) در سراسر جهان انجام داده است.

معاونت امور فرهنگی مجمع جهانی اهل بیت (علیهم السلام) در راستای رسالت خود جهت ارتقای شناخت و آگاهی پیروان اهل بیت (علیهم السلام) در موضوعات، سطوح، مخاطبان و عرصه های مختلف، در حوزه های تولید کتاب و مجلات به زبان های متعدد و سائر محصولات فرهنگی به فعالیت پرداخته است .

این اثر با هدف معرفی معارف اهل بیت (علیهم السلام) و پاسخ به شبهات مخالفین به ویژه وهابیان و سلفیها تهیه شده و حاصل تلاش علمی و پژوهشی گروهی از پژوهشگران و نویسندگان فرهیخته و صاحب نظر و ارجمند می باشد.

در اینجا بر خود لازم می دانم از دبیر کل محترم مجمع، حضرات اعضای محترم شورای کتاب، مدیران محترم اداره کل پژوهش و ترجمه، رئیس محترم گروه مطالعات بنیادی، دبیر محترم شورای کتاب و گروه مطالعات بنیادی، مترجمین عزیز و همکاران اداری ترجمه تقدیر و تشکر نمایم. همچنین از برادرانی که در ویرایش، تایپ، مقابله، تصحیح، آماده سازی، نشر و چاپ این کتاب تلاش کردند، تشکر می کنم و توفیق همگان را از خداوند متعال مسئلت دارم.

معاونت امور فرهنگی مجمع در راستای تعمیق و پویایی آثار منتشره در حوزه ی معارف اهل بیت (علیهم السلام) در سراسر جهان، از دیدگاه ها و پیشنهادهای اساتید، فرهیخته گان، صاحب نظران و پژوهش گران ارجمند استقبال می کند تا زمینه های بسط و گسترش هرچه بیشتر معارف اهل بیت (علیهم السلام) فراهم گردد.

به امید تعجیل در ظهور و فرج منجی عالم بشریت حضرت مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف).

نجف لک زایی

معاون امور فرهنگی

ص: ۱۱

وحدت، همبستگی، اتحاد و انسجام، از اصول عقلانی و برخاسته از اعماق سرشت انسانی است؛ هم چنان که یک اصل ثابت، مسلّم و همیشگی دین مقدّس اسلام نیز بوده و هست و تحقّق آرمان های آفرینش و نیل به اهداف عالی آن در این راستا قابل دسترسی است و قطعاً هیچ قوم و آحاد جامعه های، در جنگ و فتنه، نزاع و تفرقه، به خیر و سعادت و کمال انسانی، نخواهد رسید.

امام امیر المؤمنین علی بن ابی طالب (علیه السلام) می فرماید:

إِنَّ اللَّهَ سَبْحَانَهُ لَمْ يَعْطِ أَحَدًا بَفُرْقِهِ خَيْرًا مِّمَّنْ مَضَى وَلَا مِمَّنْ بَقِيَ. (۱)

«خداوند سبحان، نه به گذشتگان و نه به آیندگان، با تفرقه و جدایی خیری را عطا نکرده و نمی کند».

در سایه وحدت و یک دلی است که جامعه به آرمان ها و پله های ترقی، گام نهاده و زیباترین استحکامات را بر سرتاسر جامعه حاکم می کند و محبت و صمیمیت و صلح و صفا را می گستراند.

از این رو، می بینیم قرآن کریم با لحن محکم و با هدف هدایت، چنین می فرماید:

وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا وَاذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ كُنْتُمْ أَعْدَاءً فَأَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِكُمْ فَأَصْبَحْتُمْ بِنِعْمَتِهِ إِخْوَانًا وَكُنْتُمْ عَلَى شَفَا حُفْرِهِ مِنَ النَّارِ فَأَنْقَذَكُمْ مِنْهَا كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ. (۲)

ص: ۱۳

۱- (۱) - نهج البلاغه: خطب ۱۷۶.

۲- (۲) - آل عمران: ۱۰۳.

«همه با هم، به حبیل الله چنگ زنی و پراکنده نشوید و یاد بیاورید آن زمانی را که با هم دشمنی می کردید. پس خداوند دل های شما را به هم نزدیک کرد و الفت و برادری بر شما حاکم نمود و (نیز) یاد بیاورید آن زمانی را که شما، در لبه پرتگاه آتش قرار داشتید، پس خداوند شما را از آن نجات داد و خداوند این چنین آیات خود را تبیین می کند، شاید به هدایت دست یابید».

و نیز پیامبر اکرم؛ حضرت محمد بن عبدالله (صلی الله علیه و آله) می فرماید:

«المؤمن للمؤمن كالبنيان يشد بعضه بعضاً». (۱)

«نسبت فرد با ایمان با مؤمن دیگر، همانند اجزای یک ساختمانند که هر جزئی از ساختمان، جزء دیگر را نگه داشته و محکم می نماید».

و نیز حضرت امام جعفر صادق (علیه السلام) می فرماید:

«المؤمن أخو المؤمن، كالجسد الواحد، إن اشتكى شيئاً منه وجد ألم ذلك في سائر جسده». (۲)

«مؤمن برادر مؤمن است، مانند آنکه یک جسد میباشند؛ اگر عضوی از آن به درد آید، درد و رنج آن به دیگر اعضا خواهد رسید».

بنابر این تفرقه، کینه توزی، نزاع و خونریزی، هرگز مشروعیت و مصونیت نداشته و از کبائر و زشتیهاست که وجدان و عقل سلیم، آن را بی اساس و بی فرهنگی معرّفی کرده و در دین اسلام هم شدیداً مورد نکوهش و توبیخ قرار گرفته و مرتکب آن را به عذاب الهی، وعده داده است.

جهالت جاهلان و دسیسه دسیسه گران و فتنه انگیزان، در طول تاریخ مسلمین، کوشیده است که وحدت صفوف و یک پارچگی مسلمین، به جنگ و

ص: ۱۴

۱- (۱) - اصول کافی ۱۶۶/۲؛ نهج الفصاحه: ۷۷۹؛ کنز العمال: ۱۴۱/۱.

۲- (۲) - بحار الأنوار: ۱۴۸/۶۱.

خون ریزی تبدیل شده و کینه و بغض و بد بینی و اِتهام به خروج از دین و ورود در شرک را گسترش دهد. بنابراین بر مؤلّان و رهبران امت و بر آحاد جامعه اسلامی، فرض و حتم است که اجازه ندهند چنین فضائی بر جامعه اسلامی حاکم گردد و در نتیجه ذخائر و ثروت های امت اسلام، توسط مستکبران روزگار و کافران خوش رنگ و نگار و صاحبان تراست ها و کارتل ها به راحتی و سهولت، غارت شود.

ما پیروان اهل بیت (علیهم السلام)، بر خود لازم می دانیم جهت وحدت بیشتر مسلمین و زدودن موانع این اتّفاق و انسجام، نسبت های ناروائی که در طول تاریخ، به ویژه در این سال های اخیر، به مکتب اهل بیت (علیهم السلام) و به صورت ناجوانمردانه نسبت داده شده، از خود دور کنیم و با تمام وجود، از این تهمت ها و نسبت ها توسط تکفیری ها و جریاناتی که آلت دست انگلیسی ها، صهیونیستها، و غارتگران امریکا و ... هستند، اعلان انزجار و تبری بجویم.

از باب نمونه:

۱ - ما که کتاب آسمانی مصون از تحریف، یعنی قرآن کریم را تنها کتاب همه مسلمین و بدون آن که کم و زیاد شده باشد و عیناً، همان قرآن کریم حضرت خاتم الانبیاء محمد مصطفی (صلی الله علیه و آله) و ثقل اکبر و سرتاسر آن را داعی توحید و یکتاپرستی می دانیم؟

- ما که بزرگ ترین موقّیت پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) را نفی بتها (اصنام) و نفی عبادت لات و عزّی و اعلان و تحقّق کلمه توحید «لا إله إلا الله» می دانیم؟

- ما که خطبه های غزای توحیدی مولی الموحّدين امیر المؤمنین (علیه السلام) را - شبانه روز - در مراکز آموزشی و پژوهشی، دانشگاه ها و حوزه ها و محافل علمی و تربیتی مان به تلاوت و تدریس و استضاءه می نشینیم؟

ص: ۱۵

- ما که در مساجد و مراکز عبادتی مان ، متون سراسر توحید اهل بیت پیامبر(صلی الله علیه و آله) را همانند دعای کمیل از امام علی(علیه السلام)، دعای عرفه از امام حسین(علیه السلام) و دعای ابو حمزه ثمالی از امام سجاد(علیه السلام) و ده ها دعای توحیدی دیگر تلاوت می شود و طنین انداز است:

«... متی غَبَّتْ حَتَّى تَحْتَاجَ إِلَى دَلِيلٍ يَدُلُّ عَلَيْكَ... عَمِيْتُ عَيْنٌ لَا تَرَكَ... مَاذَا وَجَدَ مَنْ فَقَدَكَ وَمَا أَلْمَذَى فَقَدَ مَنْ وَجَدَكَ...».

(۱)

- ما که هزاران اثر معرفتی و توحیدی همچون کتاب توحید شیخ اقدم «صدوق» را داریم، ما که ...

با همه این اوصاف، به صورت جاهلانه و مزورانه و مزدورانه به هدف بدبین کردن سایر مسلمین ناجوانمردانه به شرک متهم شده و می شویم!!! (فما لهم کیف یحکمون)!!؟!!

۲- اعتقاد به امام مهدی(علیه السلام) و مهدویت، ریشه قرآنی دارد و مذاهب و فرق اسلامی - روی هم رفته - به آن اعتراف دارند تا جائی که انکار آن را موجب قتل منکر آن دانسته اند. (۲)

و نیز جایگاه رفیعی از سنت و معرفت اسلامی را برای آن حضرت ذکر کرده اند و قاطبه علمای اهل بیت(علیهم السلام) و بسیاری از علمای مذاهب اسلامی، روایات و احادیث و اخباری که در شأن و ولادت آن حضرت است، مورد تصریح و تصحیح و اعتراف قرار داده اند؛ مانند صاحب سنن ترمذی، قرطبی مالکی، ابوجعفر عقیلی، سیوطی، ابن حجر عسقلانی، حاکم نیشابوری، بیهقی، ابن اثیر، بغوی، ابن قیم، ذهبی، تفتازانی، ابن کثیر دمشقی، جزری شافعی، عبدالوهاب شعرانی، متقی هندی، عبدالباقی زرقانی، سفارینی حنبلی، محمد امین

ص: ۱۶

۱- (۱) - بحار الأنوار: ۲۲۶/۹۵ (بخشی از دعای عرفه).

۲- (۲) - همانند ابن حجر هیتمی شافعی، شیخ صبای حنفی، خطابی مالکی، یحیی حنبلی و...

سویدی، شوکانی، مؤمن شبلنجی، قنوجی بخاری، کتانی مالکی، خضر مصری، غماری شافعی، ناصر الدین البانی، ابوالعلی مودودی، کمال الدین ابن طلحه شافعی، یاقوت حموی، ابو نعیم اصفهانی، ابن جوزی حنبلی، گنجی شافعی، جوینی شافعی، ابن علی شافعی همدانی، حمد الله مستوفی، ابن شحنة حلبی حنفی، خواجه پارسا حنفی، ابن صبّاغ مالکی، سراج رفاعی، ابن طولون دمشقی، ابو عیّاس قرمانی حنفی، ابن عامر شیراوی، ساباط قاضی حنفی، قندوزی حنفی، حمزاوی شافعی مصری، زرکلی سلفی، یونس سامرای، احمد طوسی بلاذری، ابن شاکر بدری شافعی، عبدالکریم یمانی، صبان شافعی، ابن عماد دمشقی حنبلی و غیر اینان... .

حال نگاه بیندازید و ببینید:

امام مهدی(علیه السلام) و مهدویت - که در کتاب و سنّت، محکم ترین ریشه و اساس و برهان و این همه معترف به تواتر و صحت و ولادت و حیات از جمیع فرق اسلامی دارد- چگونه با زشت ترین تعبیرها مورد استهزاء و تمسخر و افتراء و نسبت های ناروا قرار گرفته است؟!.

از این عصاره انبیاء و خلف اوصیا، گاهی به «امام مزعوم» و گاهی به «معدوم» و ... تعبیر می شود!! و گاهی می نویسند که شیعیان کنار سرداب حله یا سرداب بغداد، یا سرداب سامرا (1) و یا ... مرکبی را آماده می کنند تا آن که او وقتی که از آن سرداب خارج شد، سوار آن مرکب شود!. اینان هنگام نماز هم، هم چنان در کنار مرکب باقی می مانند، زیرا ممکن است که در همان وقت از سرداب خارج شود و کسی کنار مرکب نباشد تا او را سوار کنند!!.

ص: ۱۷

وارونه نشان دادن حقایق، تحریف و سیاه‌نمایی در زمینه اعتقادات و معارف حقه اهل بیت (علیهم السلام) توسط دشمنان و بقاء بر میت‌های آکله‌الاکباد و آنان که گوینده «لا اله الا الله و محمد رسول الله» و معتقدان معاد و محشر و اهل قبله و قرآن را همانند گوسفند سر می‌برند و جهت جلب رضایت سردمداران کفر و غاصبان قدس، همه‌گونه خوش‌خدمتی دارند و در تمام دوران ننگین رژیم جعلی و سفاک صهیونیستی، در حمایت از مظلومین فلسطین، و مقدسات مسلمین حتی یک فشنگ و یا تیری رها نکرده‌اند، اما هر روز شاهد آنیم که دسته‌دسته اهل قبله و توحید و بعثت و معاد را با کمال شقاوت و بی‌رحمی، قطعه‌قطعه و به آتش می‌کشند و فتنه و تفرقه را بین امت اسلام می‌گسترانند.

لازم به تذکر است: این دو مورد به عنوان نمونه بود و گرنه مسلمانان هر روزه شاهد نشر و بسط صدها مورد دیگر با هزاران سایت و کتاب و مقالات و نرم‌افزار، توسط این مجموعه فاقد عاطفه و رحم و متحجر و تکفیری با هدف شوم تفرقه‌افکنی و جنگ و جدال در امت اسلامی می‌باشند، فالی الله المشتکی.

در هر صورت، ما به عنوان این که به حفظ وحدت مسلمین و قطع ید اجانب از بلاد اسلامی و زدودن اتهامات و افتراءات از مکتب اسلام و معارف اهل بیت (علیهم السلام) مکلفیم، بر خود واجب می‌دانیم جهت زایل کردن بدبینی از ذهنیتی که اینان در بین عموم مسلمین با دروغ، نفاق، افتراء و بهتان ساخته‌اند، اقدام نماییم و انزجار و بی‌زاری خود را از این تفرقه‌افکنان و جنگ‌افروزان وابسته به استکبار و کفر جهانی، اعلان نماییم.

مجموعه «فی رحاب اهل البیت (علیهم السلام)» (۱) حدود چهارده سال پیش، جهت زدودن این ذهنیت و زدودن برخی از موانع وحدت، در معاونت امور فرهنگی مجمع جهانی اهل بیت علیهم السلام و با کمک، مساعدت و همکاری گروهی از فضلا و محققین (۲)، طراحي و سپس مورد تنظيم و تدوين قرار گرفت.

بحمدالله به سرعت و به طور گسترده و چشمگیر، مورد استقبال محافل علمی و پژوهشی و علاقه مندان و دوستان وحدت مسلمین، قرار گرفت.

شخصیتهای علمی و دست اندرکاران نشر و قلم و گروه های محاوره و مناظره، در همان زمان تدوین و نشر، پیشنهاد ترجمه ی این مجموعه را به زبانهای زنده دنیا دادند که بحمدالله ترجمه فارسی آن توسط اداره ترجمه

ص: ۱۹

۱- (۱) - این مجموعه بیش از چهل جلد است که هر یک از آنها به یک موضوع و یک شبهه اختصاص دارد و به زبان عربی و با سبک مقارنه و ارائه دلائل تنظیم یافته است.

۲- (۲) - جهت تقدیر از زحمات عزیزانی که در این مجموعه به نوعی تلاش داشته و نقشی که در تحقق این کار علمی و فرهنگی داشته اند. متذکر می شویم: ۱- ابوالفضل اسلامی (علی)؛ مسؤول گروه و مشرف علمی پروژه. ۲- سید منذر حکیم؛ پیگیر امور مجموعه. ۳- ۵- سید عبدالرحیم موسوی (رحمه الله)، شیخ عبدالکریم بهبهانی و صباح بیاتی؛ تهیه کنندگان بعضی از متون مجموعه. ۶- ۹- شیخ عبدالأمیر سلطانی، شیخ محمد هاشم عاملی، شیخ محمد امینی و شیخ علی بهرامی؛ تصدی مسائل استخراج و مقابله. ۱۰- ۱۳- سید محمدرضا آل ایوب، عباس جعفری، حسین صالحی و عزیز عقابی؛ در مسائل تصحیح و تطبیق و روند امور. ضمن آن که از نظرات ارزشمند آقایان: شیخ جعفر الهادی (خوشنویس)، شیخ محمد هادی یوسفی غروی، استاد صائب عبدالحمید و غیر اینان در برخی از این متون استفاده کرده ایم. جزاهم الله خیر الجزاء. (ناشر)

معاونت امور فرهنگی، آماده گردید و اینک مورد بررسی مجدد و ویراستاری قرار گرفت و تقدیم علاقه مندان می شود.

امید است که این تلاش و جهاد فرهنگی، مورد قبول پروردگار متعال و عنایت حضرت بقیه الله الأعظم (عجل الله تعالی فرجه الشریف) قرار گرفته باشد.

گروه مطالعات بنیادی

ابوالفضل اسلامی (علی)

۱۳۹۲/۸/۲۸

ص: ۲۰

مسأله «زیارت اهل قبور و احترام به اموات»، همواره در اجتماعات بشری، رواج داشته و از اختصاصات جامعه دینی و اسلامی نمی باشد بلکه تمام جوامع بشری با هر دین و آیین، به آن احترام می گذارند.

این احترام به مردگان و اهتمام به زیارت اهل قبور، از باطن و سرشت انسان سرچشمه گرفته و او را به آن وادار می کند و دارای منافع انسانی و اجتماعی است. از این جهت همواره مورد توجه و عنایت ملتها و مردم بوده است.

شارع مقدس، به منظور اهداف تربیتی انسانی که از زیارت قبور به فرد و اجتماع بر میگردد، مسلمین را به اهتمام درباره زیارت اهل قبور فرا خوانده است. در این جا به برخی از فواید آن اشاره می شود.

الف: عبرت و پند گرفتن

«زیارت اهل قبور»، از امور موعظه بخش و عبرت دهنده است. کسی که سری به قبرستان می زند و کوچک و بزرگ و فقیر و غنی را در آن جا آرمیده می بیند، بی اختیار توجه می کند که او نیز در هر شرایطی که به سر می برد، روزی باید در چنین قبرستانی قرار بگیرد. چنین احساسی، به طور طبیعی او را از ادامه کارهای زشت، منع

می کند بلکه به او هشدار می دهد که خود را برای چنین جایگاهی آماده کند.

در حدیثی از پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله) به این فایده اشاره شده است: «من قبلاً شمارا از زیارت قبور منع کرده بودم، ولی اکنون می گویم: قبور را زیارت کنید؛ زیرا در آن عبرت است». (۱)

روشن است که پند و عبرت گرفتن، فقط در زیارت قبور اولیا، صالحان و امثال آنان نیست بلکه قرآن کریم اشاره می کند که در قبور ستمگران و طاغوت‌های عالم نیز عبرت و موعظه می باشد:

فَالْيَوْمَ نُنَجِّيكَ بِبَدَنِكَ لِتَكُونَ لِمَنْ خَلَقَكَ آيَةً وَإِنَّ كَثِيرًا مِّنَ النَّاسِ عَنِ آيَاتِنَا لَغَافِلُونَ . (۲)

«پس ما امروز، بدنترا برای عبرت خلق و بازماندگان، به ساحل نجات می رسانیم، با این که بسیاری از مردم، از آیات ما سخت غافل هستند».

خداوند اراده کرده است که جسد فرعون با این که آن همه قدرت داشت و پیروانش خیال می کردند که او نمی میرد، یکی از ابزار و وسایل عبرت باشد.

این آیه از بنی اسرائیل و نسل‌های آینده به طور صریح می خواهد که قبر و مرده فرعون را زیارت کنند تا ببینند که فرعون، چه

ص: ۲۲

۱- (۱) - مستدرک حاکم: ۱ / ۳۷۵ کتاب الجنائز فی زیاره القبور.

۲- (۲) - یونس (۱۰): ۹۲.

سرنوشتی پیدا کرده است و همه هم مسلکهای او به همان گرفتار می شوند که او دچار شده است.

زمخشری در تفسیرش می نویسد:

«فرعون با آن همه عظمت و بزرگی که داشت، عاقبت امرش در اثر معصیت و نافرمانی پروردگارش، به کجا انجامید؟ پس دیگران کارشان به کجا خواهد انجامید؟!»

و نیز می گوید:

«داستان فرعون، عبرتی است که امتها باید از آن پند بگیرند و مانند فرعونیان، بر مولایشان تجزی و بی حیایی نکنند». (۱)

بنابر این، باقی گذاشتن بدن فرعون، به منظور تماشا و دیدن بوده است که قهراً دارای عبرت و موعظه است.

ب: یاد آخرت و دل کندن از دنیا

اعتقاد به «معاد» از اصول دین است. کسی که معتقد است روزی باید جوابگوی اعمالش باشد و آفرینش او بیهوده نبوده و نیست، نتایج زیادی خواهد دید. چنین اعتقاد و احساسی، انسان را بر ترک تباهی و شرارت و نیز انجام کارهای خوب و پسندیده تشویق می کند.

ص: ۲۳

زیارت اهل قبور، با تقویت چنین اعتقادی، انسان مسلمان را در جهت خیر، تربیت می کند و او را از حرص بر زرق و برق دنیای گذرا باز می دارد و همین مضمون، از حدیث رسول خدا (صلی الله علیه و آله) استفاده می شود که فرمود:

«من قبلاً- شما را از زیارت قبور منع کرده بودم ولی حالا می گویم: قبور را زیارت کنید؛ زیرا موجب دل کندن از دنیا و یاد آوری آخرت است».^(۱)

ج: رشد و توسعه خیر و عواطف والا

«زیارت اهل قبور»، احساس خیر خواهی و فضیلت جویی را رشد می دهد.

پیغمبر اسلام (صلی الله علیه و آله) می فرماید:

«قبلاً شما را از زیارت قبور منع کرده بودم ولی حالا می گویم قبرها را زیارت کنید؛ زیرا موجب زیادی خیر می شود».^(۲)

در حدیث دیگر آمده است:

«قبور را زیارت کنید؛ زیرا موجب رقت قلب و به راه افتادن اشک چشم و یاد آخرت می شود و [هنگام زیارت اهل قبور] حرفهای بیهوده نگوئید».^(۳)

ص: ۲۴

۱- (۱) - سنن ابن ماجه: ۱/ ۵۰۱، باب ۴۷، ح ۱۵۷۱.

۲- (۲) - مستدرک حاکم: ۱/ ۳۷۶، کتاب الجنائز.

۳- (۳) - مستدرک حاکم: ۱/ ۳۷۶، کتاب الجنائز.

انسانی که نگاهش به قبرها می افتد، به عاقبتش فکر می کند و از محبت خداوند، به گریه در می آید. قهراً این گریه و چنین احساساتی، رابطه او را با درگذشتگان و سایر افراد جامعه تقویت می کند، در نتیجه موجب رشد الفت و علاقه، ترحم بر دیگران و ادای حقوق و امانات و انجام وظایف محوله می شود.

اینها برخی از فواید و منافع زیارت اهل قبور است و بحثی در آن نیست، ولی ما در این جا می خواهیم زیارت اهل قبور را از ناحیه شرعی مورد بحث قرار بدهیم و ببینیم که آرا و نظریات مذاهب مختلف اسلامی در این باره چیست؟ از این رو، باید چندین مطلب را مورد بررسی و تحقیق قرار دهیم.

معنای لغوی زیارت

«زیارت» در لغت، به معنای «قصد و ملاقات» است. «زَارَهُ، زيارَةً و زوراً»، قصد زیارت او را کرد؛ بدین جهت، شخص ملاقات کننده را «زایر» می گویند. (۱)

از نظر تفاهم عرفی، یک نوع احترام و تجلیل از طرف زایر نسبت به طرف زیارت شونده استفاده می شود؛ مثلاً کسی که به زیارت زیارتگاهی می رود، آن را تجلیل و تکریم کرده و با آن اظهار انس می نماید. (۲)

اول: دلیل قرآنی بر مشروعیت زیارت قبور

خداوند متعال به پیغمبر اسلام (صلی الله علیه و آله) دستور داده که بر جنازه منافق نماز نخواند و بر سر قبر او نایستد:

«بر هیچ یک از آنان که مرده‌اند، ابداً نماز نخوان و بر قبر آنان نایست، آنان به خدا و رسول او کفر ورزیدند و در حالی که فاسق بودند، مردند». (۳)

ص: ۲۷

۱- (۱) - المصباح المنیر: ۲۶۰، ماده زور.

۲- (۲) - همان.

۳- (۳) - توبه (۹): ۸۴.

ممکن است سؤال شود که معنای این قسمت از آیه شریفه که می فرماید: وَلَا تَقُمْ عَلَى قَبْرِهِ چیست؟ آیا مراد، ایستادن بر سر قبر، فقط در موقع دفن است؟ یا منظور ایستادن، در موقع دفن و غیر دفن است؟

باید گفت: این آیه از دو جمله تشکیل شده است: جمله اول: وَلَا تُصَلِّ عَلَى أَحَدٍ مِّنْهُمْ مَّتَّ أَبَدًا .

جمله دوم: وَلَا تَقُمْ عَلَى قَبْرِهِ ، جمله دوم بر جمله اول عطف شده است؛ بنابراین این، احکام جمله اول بر جمله دوم هم جاری است. و از آن جایی که جمله اول، دارای قید ابداً است، لازمه اش این است که جمله ای که به آن عطف می شود نیز قید «ابدیت» بر آن ثابت باشد، در نتیجه معنای آن چنین می شود:

«بر مرده های منافقان، ابداً نماز نخوان و ابداً بر سر قبرهای آنان نرو و نایست.»

بنابر این، به حکم عطف و معطوف، (ابدیت) در جمله دوم هم مقدر است؛ از این رو، قیام و ایستادن بر قبر منافقان، اختصاص به وقت دفن ندارد بلکه یک حکم ابدی و همیشگی است، پس بر اساس این آیه شریفه پیغمبر اسلام (صلی الله علیه و آله) از طرف خداوند متعال از هر گونه استغفار، دعا، ترحم و نماز بر منافق و

نیز از هر گونه ایستادن کنار قبر منافق، چه در وقت دفن و یا در غیر زمان دفن، ممنوع شده است.

در ضمن از آیه شریفه استفاده می شود که نماز و ایستادن بر قبر مؤمن، جایز و مشروع است؛ بنابراین، قبور مؤمنان و دعا و قرائت قرآن بر ارواح آنان گر چه صدها سال از فوت آنان گذشته باشد، جایز است. (۱)

دوم: دلیل روایی بر مشروعیت زیارت اهل قبور

اشاره

روایاتی که ترغیب و تشویق بر زیارت قبرها و دعا برای اهل قبور و تقرب به خدا جستن از راه زیارت آنان می کند، دو دسته است.

دسته اول

۱- ابو هریره از پیغمبر اسلام (صلی الله علیه و آله) روایت می کند:

«هر شخصی که بر سر قبر یکی از دوستان و نزدیکان خود برود و بر او سلام کند و کنار قبر او بنشیند، سلام او را جواب می دهد و با او انس می گیرد، تا وقتی که از نزد او برود». (۲)

۲- ابو هریره از رسول خدا (صلی الله علیه و آله) روایت می کند:

ص: ۲۹

۱- (۱) - ر ک: زیارت قبور در کتاب وسنت آیه الله سبحانی: ۱۲۷.

۲- (۲) - بیان: ۲۵۰ (شیخ دیلمی آن را روایت کرده است)؛ کنز العمال: ۶۵۶/۱۳، ح ۴۲۶۰۱.

«اگر شخصی از کنار قبر کسی که در دنیا او را می شناخته عبور کند و به او سلام دهد، صاحب قبر او را می شناسد و جواب سلام او را می دهد» (۱).

۳- ابو هریره از رسول خدا (صلی الله علیه و آله) روایت می کند:

«پیغمبر اسلام (صلی الله علیه و آله) به قبرستان رفت و فرمود: سلام به شما مؤمنان! و به خواست خدا ما به شما ملحق می شویم» (۲).

۴- بریده می گوید:

«وقتی که مسلمانان می خواستند به قبرستان بروند، پیغمبر اسلام (صلی الله علیه و آله) به آنان یاد می داد که این چنین بگویند:

«السلام علیکم أهل الدیار من المؤمنین والمسلمین و إنا إن شاء الله بکم لاحقون، نسأل الله لنا ولکم العافیة» .

«سلام بر شما ای اهل سرزمین مؤمنین و مسلمین! و ما هم به خواست خدا به شما ملحق می شویم و از خداوند می خواهیم که به ما و شما عافیت بدهد» (۳).

۵- عایشه از پیغمبر اسلام (صلی الله علیه و آله) روایت می کند که فرمودند:

ص: ۳۰

۱- (۱) - تهذیب تاریخ دمشق، ابن عساکر: ۷ / ۲۹۲، چاپ بیروت.

۲- (۲) - سنن کبری، بیهقی: ۴ / ۳۱، ح ۷۲۰۷.

۳- (۳) - مسلم در صحیحش آن را نقل کرده است: ۳ / ۶۵ کتاب الجنایز (با اختلاف مختصری)؛ سنن ابن ماجه: ۳۱ / ۷۸ کتاب الجنایز، باب ۳۶، ح ۱۵۴۷؛ المنتقی من اخبار المصطفی: ۲ / ۱۱۶.

«پروردگارم به من فرمان داده که به بقیع بروم و برای اهل بقیع طلب مغفرت نمایم». به آن حضرت گفتم: چه بگویم ای رسول خدا(صلی الله علیه و آله)؟ فرمود: بگو:

«السلام علی أهل الدیار من المؤمنین والمسلمین، یرحم الله المتقدمین منّا والمستأخرین وإنا إن شاء الله بکم لاحقون» ...

[«سلام بر شما اهل سرزمین مؤمنین و مسلمین! خداوند گذشتگان، و آیندگان ما را مورد رحمت قرار دهد و ما نیز به خواست خداوند، به شما ملحق خواهیم شد»]. (۱)

دسته دّوم

(دسته دّوم)، روایاتی است که تشویق به زیارت قبور می کند، بعد از آن که از زیارت آنان جلوگیری شده بود، علاوه بر آن که هدف از سنّت نمودن زیارت قبور را نیز یاد آور می شود:

۱- از پیغمبر اسلام(صلی الله علیه و آله) روایت شده است:

«من قبلاً شما را از زیارت قبور منع کرده بودم، اما الآن به شما می گویم: اهل قبور را زیارت کنید؛ زیرا موجب یاد آخرت و دل کندن از دنیا می شود». (۲)

ص: ۳۱

۱- (۱) - صحیح مسلم: ۳/ ۶۴ (ما یقال عند دخول القبر) سنن نسایی: ۳/ ۷۶.

۲- (۲) - سنن ابن ماجه: ۱/ ۱۱۴ (ابواب الجنایز).

۲- پیغمبر اسلام (صلی الله علیه و آله) قبر مادرش را زیارت کرد و گریه نمود و دیگران را هم به گریه انداخت، سپس فرمود:

«از خداوند اجازه خواستم که قبر مادرم را زیارت کنم، او به من اجازه داد. شما نیز قبرها را زیارت کنید؛ زیرا شما را به یاد مرگ می اندازد» (۱).

۳- از عایشه روایت شده که رسول خدا (صلی الله علیه و آله) زیارت قبور را رخصت داده است. (۲)

از این گونه روایات استفاده می شود که پیغمبر اسلام (صلی الله علیه و آله) به طور موقت زیارت قبور را منع کرده بود، سپس منع را برمی دارد و تشویق به زیارت قبرها می کند و آن را مطلوب قرار می دهد.

گفتنی است که علت منع موقت زیارت قبور، به مرده ها برمی گردد؛ زیرا آنان مشرک و بت پرست بودند و اسلام هر گونه ارتباط با شرک را قطع کرده بود؛ از این رو، پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله) از زیارت این گونه اموات جلوگیری کرد؛ همچنان که بعید نیست علت منع موقت، این بوده که مسلمانان، تازه به اسلام گرویده بودند و سر قبرهای مرده هایشان گریه و زاری و نوحه سرایی باطل می کردند که آنان را از منطق اسلام خارج می کرد، ولی وقتی که

ص: ۳۲

۱- (۱) - صحیح مسلم: ۶۵ / ۳ (باب اجاز پیامبر اکرم از خداوند برای زیارت قبر مادرش).

۲- (۲) - سنن ابی داوود: ۲ ، کتاب الجنایز، باب زیارت قبور، ح ۱۹۵۵.

اسلام در دل‌های مردم ریشه دواند و آنان با تعالیم آن آشنایی و انس پیدا کردند قبور مسلمانان، زیاد شد، پیغمبر اسلام (صلی الله علیه و آله) منع قبلی را برداشت و زیارت قبور را که دارای خیرات و منافع می باشد، سنت قرار داد. (۱)

سوم: دلیل تاریخی

اشاره

کسی که در سیره مسلمان صدر اسلام در زمان حیات پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله) و بعد از رحلت آن حضرت جستجو کند، می بیند که زیارت قبور از مسلمات سیره آنان بوده است.

چند نمونه تاریخی

۱- روزی مروان دید که مردی صورت خود را بر روی قبر پیغمبر (صلی الله علیه و آله) گذاشته است. گردن او را گرفت و به او گفت: «می دانی چه می کنی؟»

آن مرد گفت: «آری، می دانم چه می کنم».

وقتی آن مرد روی خود را برگرداند، مروان دید که او ابو ایوب انصاری است. ابو ایوب گفت: «نزد رسول خدا (صلی الله علیه و آله) آمده ام، نه سنگ. از پیغمبر خدا (صلی الله علیه و آله) شنیدم که فرمود: اگر تولیت و حکومت

ص: ۳۳

دین به دست اهلش افتاد، برای دین گریه نکنید، ولی اگر نااهلان، متولی آن شدند، بر آن گریه نمایید». (۱)

۲- فاطمه بر سر قبر رسول خدا(صلی الله علیه و آله) آمد و مشتی از خاک قبر را برداشت و روی چشمش گذاشت و گریه کرد. (۲)

۳- یک فرد اعرابی، بر سر قبر رسول خدا(صلی الله علیه و آله) آمد و مقداری از خاک قبر آن حضرت را بر سرش پاشید و به آن حضرت خطاب کرد:

(از چیزهایی که بر تو نازل شد، آیه و لَوْ أَنَّهُمْ إِذْ ظَلَمُوا أَنفُسَهُمْ جَاءُوكَ بود، پس ای رسول خدا! من به خودم ظلم کردم، نزد تو آمده ام که برایم طلب مغفرت نمایی. از قبر ندایی برآمد که: بخشیده شدی. این جریان در حضور علی ابن ابی طالب، امیر المؤمنین(علیه السلام) اتفاق افتاد». (۳)

۴- بلال بر سر قبر رسول خدا(صلی الله علیه و آله) آمد و صورتش را روی خاک قبر گذاشت و گریه کرد. در این هنگام حسن و حسین رسیدند، آنان را به سینه چسبانید و بوسید. (۴)

ص: ۳۴

۱- (۱) - مستدرک حاکم: ۴ / ۱۳۶۱.

۲- (۲) - کشف الارتیاب: ۴۳۶، نقل از تحفه ابن عساکر.

۳- (۳) - وفاء الوفاء، سمهودی: ۲ / ۱۳۶۱.

۴- (۴) - اسد الغابه: ۱ / ۲۰۸.

۵ - عایشه روزی از قبرستان بر می گشت. راوی می گوید: به او گفتم: «ای امّ المؤمنین! از کجا می آیی؟».

گفت: «از سر قبر برادرم عبد الرحمان می آییم». گفتم: «مگر پیغمبر خدا(صلی الله علیه و آله) زیارت قبور را نهی نکرده بود؟». گفت: «چرا، قبلاً از زیارت قبور منع کرده بود، ولی بعداً به آن امر نمود». (۱)

۶ - ابن تیمیه برای مشروعیت زیارت قبر ابو بکر و عمر، به زیارت عبد الله بن عمر از قبر آن دو استدلال می کند. ابن عمر سر قبر آنان می گفته است:

«سلام بر ابی بکر صدیق و عمر بن خطاب؛ سلامی همانند سلام بر سایر قبور».

ابن عمر وقتی که از سفر برمی گشت، به رسول خدا(صلی الله علیه و آله)، ابو بکر و عمر سلام می داد و می گفت:

«درود و سلام بر رسول خدا(صلی الله علیه و آله)، درود و سلام بر تو ای ابو بکر! درود و سلام بر تو ای پدر!». سپس روانه منزل می گشت. بدین جهت علمایی که زیارت قبور را جایز دانسته اند، به خاطر اقتدا به اصحاب رسول خدا(صلی الله علیه و آله) بوده است. (۲)

ص: ۳۵

۱- (۱) - سنن کبری، بیهقی: ۴ / ۱۳۱، باب ۱۷۰، ح ۷۲۰۷.

۲- (۲) - تنبیه زائر المدینه: ۲۷، به نقل از الجواب الباهر فی زیاره المقابر، ابن تیمیه: ۶۰۶.

بنابراین زیارت قبور به طور کلی، از نظر قرآن، احادیث شریف و سیره مسلمین جایز و مشروع است.

چهارم: توسل در کنار قبر رسول خدا(صلی الله علیه و آله)

ممکن است جهت مشروعیت زیارت قبور، به مطلب دیگری استدلال نمود و آن این که: توسل در کنار قبر رسول خدا(صلی الله علیه و آله) جایز و جزء عباداتی است که شخص مسلمان می تواند به وسیله آن به خداوند تقرب پیدا کند.

قرآن کریم در چندین مورد بر آن تأکید کرده است؛ از جمله در سوره یوسف می فرماید:

قَالُوا يَا أَبَانَا اسْتَغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا...؛ (۱)

گفتند: «ای پدرمان! برای آمرزش گناهان ما، طلب مغفرت نما».

فرزندان یعقوب، بر اساس این آیه، از پدرشان طلب مغفرت می کنند. طبیعی است که قدرت و اراده خداوند را نادیده نگرفته اند بلکه چون پدرشان نزد خداوند آبرو داشته، از این رو، او را واسطه مغفرت قرار داده اند. همین مطلب از جواب حضرت یعقوب فهمیده می شود:

سَوْفَ أَسْتَغْفِرُ لَكُمْ رَبِّي إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ . (۲)

ص: ۳۶

۱- (۱) - یوسف (۱۲): ۹۷.

۲- (۲) - یوسف: (۱۲): ۹۸.

«به زودی برای شما از خداوند طلب بخشش می‌کنم، به راستی که خداوند، بسیار بخشنده و رحیم است.»

احادیث شریف هم، بر مشروعیت توسل دلالت می‌کنند.

انس بن مالک گفته است:

«وقتی که فاطمه بنت اسد فوت کرد، رسول خدا(صلی الله علیه و آله) وارد شد و کنار سر او نشست، سپس فرمود: خداوند تو را که پس از مرگ مادرم در حق من مادری کردی، بیامرزد.»

سپس رسول خدا(صلی الله علیه و آله) اسامه بن زید، ابو ایوب انصاری، عمر بن خطاب و برده سیاهی را برای کندن قبر او صدا کرد. آنان قبر را آماده کردند، وقتی به لحد رسیدند، آن حضرت وارد قبر شد و لحد را کند و خاکش را بیرون ریخت، سپس در لحد خوابید و فرمود:

«ای خدایی که زنده می‌کنی و می‌میرانی! و زنده ای و نمی‌میری، مادرم فاطمه بنت اسد را بیامرزد و قبر او را وسعت بخش. به حق پیغمبرت و پیغمبرانی که قبل از من بوده اند.» (۱)

سیره مسلمین در توسل نیز بعد از رحلت رسول خدا(صلی الله علیه و آله) جاری بوده است؛ از این رو، می‌بینیم که ابو بکر بعد از رحلت پیغمبر(صلی الله علیه و آله) گفت:

«ای محمد! ما را نزد پروردگارت یاد کن و ما را در خاطر داشته باش.» (۲)

ص: ۳۷

۱- (۱) - کشف الارتیاب: ۳۱۲، به نقل از وفاء الوفاء والدرر السنیه: ۸.

۲- (۲) - الدرر السنیه در ردّ وهابیت: ۳۶.

در صحیح بخاری روایت شده است:

«وقتی که مردم دچار قحطی می شدند، عمر بن خطاب به وسیله عیاس بن عبدالمطلب، از خدا طلب باران می کرد و می گفت: خدایا! ما به پیغمبران متوسل می شدیم و بر ما باران می فرستادی، حال به عموی پیغمبران متوسل می جوئیم، پس بر ما باران بفرست.»

در پایان روایت بخاری آمده است که: «باران بر مردم نازل می شد». (۱)

منصور عباسی: از مالک بن انس درباره کیفیت زیارت رسول خدا (صلی الله علیه و آله) و توسل به ایشان پرسید که:

«ای ابو عبد الله! رو به قبله باشم و دعا کنم، یا رو به رسول الله کنم؟».

مالک جواب داد: چرا رویت را از ایشان بگردانی، در حالی که پیغمبر، وسیله تو و وسیله «مغفرت پدرت آدم تا روز قیامت است، پس رو به آن حضرت کن و از ایشان طلب شفاعت نما که خداوند از تو قبول می کند. خداوند فرموده است:

وَلَوْ أَنَّهُمْ إِذْ ظَلَمُوا أَنفُسَهُمْ... (۲).

«اگر اینان به خود ظلم کردند و به تو پناهنده شدند...».

ص: ۳۸

۱- (۱) - صحیح بخاری: ۲/ ۳۲، ح ۹۴۷، باب نماز استسقا.

۲- (۲) - به نقل از: وفاء الوفاء: ۲/ ۱۳۷۶.

بنابر این، توسل از عبادتهای مشروع می باشد و مسلمانان به رسول خدا(صلی الله علیه و آله)، پیغمبران و صالحان، توسل می جستند. و زیارت قبر رسول خدا(صلی الله علیه و آله) هم مستلزم توسل به ایشان است و سیلف صالح، ضمن توسل به آن حضرت، قبر ایشان را زیارت می کرده اند. این نیز یکی از ادله مشروعیت زیارت قبور می باشد.

پنجم: زیارت قبر رسول خدا(صلی الله علیه و آله)

اشاره

علاوه بر اجماع مسلمین از زمان پیغمبر تا زمان ما، آیات قرآن کریم و روایات شریف، بر زیارت قبر رسول خدا(صلی الله علیه و آله) و طلب مسألت نزد ایشان، دلالت می کند. ما سراغ نداریم که غیر از فرقه وهابیان، احدی از مسلمین، منکر مشروعیت زیارت قبر پیغمبر خدا(صلی الله علیه و آله) باشد. قرآن می فرماید:

...وَلَوْ أَنَّهُمْ إِذْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ جَاءُوكَ فَاسْتَغْفَرُوا اللَّهَ وَاسْتَغْفَرَ لَهُمُ الرَّسُولُ لَوَجَدُوا اللَّهَ تَوَّابًا رَحِيمًا (۱).

خداوند در این جا به گناهکاران دستور می دهد که نزد رسول خدا بروند و از او بخواهند که برای آنان طلب مغفرت نماید؛ زیرا دعای پیغمبر(صلی الله علیه و آله) درباره آنان مستجاب می شود.

ص: ۳۹

گفتنی است که: این آیه به زمان زنده بودن پیغمبر (صلی الله علیه و آله) اختصاص ندارد بلکه دارای یک حکم کلیاست که شامل زمان حیات و بعد از رحلت آن حضرت نیز می شود؛ زیرا از نظر قرآن، پیغمبران و اولیا در عالم برزخ، می بینند و می شنوند. علاوه بر آن، روایات زیادی می گوید که فرشتگان، سلام مردم را به رسول خدا (صلی الله علیه و آله) می رسانند. (۱)

در صحاح آمده است:

رسول خدا (صلی الله علیه و آله) فرمود: «هیچ کس نیست که بر من سلام کند، مگر آن که خداوند روحم را به من برمی گرداند تا جواب سلام او را بدهم». (۲)

و نیز از رسول خدا (صلی الله علیه و آله) نقل شده که فرمود:

«بر من درود و سلام بفرستید، زیرا درود و سلام شما هر جا که باشید، به من می رسد». (۳)

ابو سعید سمعانی از امیر مؤمنان علی ابن ابی طالب (علیه السلام) نقل می کند:

«یک اعرابی سه روز بعد از دفن رسول خدا (صلی الله علیه و آله) وارد مدینه شد و خود را روی قبر شریف آن حضرت انداخت و از خاک آن بر سرش ریخت و گفت: ای رسول! تو گفتی و ما حرفهای شما را شنیدیم. تو

ص: ۴۰

۱- (۱) - ر. ک: زیارت قبور در کتاب و سنت: ۱۲۹ به بعد.

۲- (۲) - سنن ابی داوود: ۱ / ۴۷۰ - ۴۷۱، کتاب الحج، باب زیارت قبور.

۳- (۳) - التاج الجامع للاصول فی احادیث الرسول: ۱۸۹/۲.

شنیدی از خدا آنچه را که ما از شما شنیدیم. از جمله آنچه بر شما نازل شد، آیه: **وَلَوْ أَنَّهُمْ إِذْ ظَلَمُوا أَنفُسَهُمْ... بود. من به خودم ستم کردم و حال پیش تو آمده‌ام تا نزد پروردگارم برایم طلب مغفرت کنی.** (۱)

از این رو، جایز است که انسان در کنار قبر رسول خدا (صلی الله علیه و آله) بایستد و از آن حضرت بخواهد که برایش طلب آمرزش نماید، پس زیارت قبر رسول خدا (صلی الله علیه و آله) مشروع و جایز است؛ زیرا حقیقت زیارت، همان حضور زائر، نزد زیارت شونده است.

اما احادیثی که در صحاح درباره زیارت قبر رسول خدا (صلی الله علیه و آله) وارد شده فراوان است که به برخی از آنها اشاره می‌شود:

۱- عبد الله بن عمر از رسول خدا (صلی الله علیه و آله) روایت می‌کند:

«هر کس قبرم را زیارت کند، شفاعتم برای او واجب می‌شود.» (۲)

۲- رسول خدا (صلی الله علیه و آله) فرمود:

«هر کس فقط به خاطر زیارت من بیاید، سزاوار است که روز قیامت شفیع او باشم.» (۳)

ص: ۴۱

۱- (۱) - الجوهر المنظم، ابن حجر و سمهودی هم آنرا در وفاء الوفاء ذکر کرده است: ۶۱۲ / ۲.

۲- (۲) - الفقه علی المذاهب الاربعه: ۵۹۰ / ۱ (علمای مذاهب چهارگانه بر طبق این حدیث فتوا داده اند)، ر. ک: وفاء الوفاء: ۱۳۳۶ / ۴.

۳- (۳) - ر. ک: شفاء السقام، تقی الدین سبکی: ۱۱ / ۳ (دربار سند این حدیث بحث کرده است)؛ همچنین ر. ک: وفاء الوفاء، سمهودی: ۱۳۴۰ / ۴.

۳- از پیغمبر اسلام (صلی الله علیه و آله) روایت شده است:

«هر کس حجّ به جای آورد و مرا زیارت نکند، به من جفا نموده است».^(۱)

۴- و نیز از آن حضرت روایت شده است:

«هر کس حجّ به جای آورد و سپس قبرم را زیارت نماید، مانند این است که در زمان زنده بودنم مرا زیارت کرده است».^(۲)

نظر و هائیان درباره زیارت قبر رسول خدا (صلی الله علیه و آله)

ابن تیمیه و پیروان او همچون محمد بن عبد الوهّاب^(۳)، زیارت قبر آن حضرت را تحریم کرده! و برای اثبات این نظر افراطی خود، به روایت ابو هریره استدلال کرده اند. ابوهریره نقل می کند که پیغمبر اسلام (صلی الله علیه و آله) فرمود:

«بستن وسایل سفر، جایز نیست، مگر برای سه مسجد: مسجد من و مسجد الحرام و مسجد الاقصی».^(۴)

ص: ۴۲

۱- (۱) - وفاء الوفاء: ۴ / ۱۳۴۲.

۲- (۲) - همان: ۱۳۴۰.

۳- (۳) - رسائل الهدیه السنیه، محمد بن عبد الوهّاب: رسال دوّم.

۴- (۴) - صحیح مسلم: ۴ / ۲۶، کتاب الحجّ، باب لا تشدّ الرحال؛ سنن ابی داوود: ۱ / ۴۶۹، کتاب الحجّ؛ سنن نسائی همراه با شرح سیوطی: ۲ / ۳۷ - ۳۸.

ابن تیمیه ذیل این حدیث می گوید:

«همه ائمه حدیث بر صحت این حدیث اتفاق دارند و به آن عمل می کنند؛ بنابراین، اگر کسی نذر کند که در غیر آن سه مسجد، در مسجد، یا زیارتگاه دیگری نماز بخواند، یا در آن اعتکاف نماید، وفای به نذر بر او واجب نیست و این حکم، مورد اجماع ائمه حدیث و فتواست.» (۱)

این حدیث در صحاح روایت شده است و ما در صدد نقد سند حدیث نیستیم بلکه می خواهیم مفاد و دلالت آن را مورد بررسی قرار بدهیم؛ فرض آن است که نص حدیث چنین است:

«لا تشدّ الرّحال إلاّ إلى ثلاثة مساجد...».

مسلم است که (إلاّ) حرف استثناست و ناچار باید مستثنی منه داشته باشد و از آن جایی که چنین چیزی در ظاهر کلام نیست، باید آن را مقدر دانست؛ ممکن است تقدیر به یکی از دو صورت باشد:

۱- لا تشدّ الرّحال إلى مسجد من المساجد إلاّ ثلاثة مساجد.

۲- لا تشدّ الرّحال إلى مكان من الأمكنه إلاّ ثلاثة مساجد.

اگر بگوییم که: «إلى مسجد من المساجد» در تقدیر است، معنای آن چنین می شود: نباید به مسجدی از مساجد، «شدّ رحال» شود، مگر به سه مسجد یاد شده. در این صورت، عدم جواز «شدّ رحال» شامل غیر

ص: ۴۳

مسجد نمی شود؛ بنابراین، زیارت پیامبران و امامان و صلحا استثنا نمی شود، و (شدّ رحال) برای این گونه جاها ممنوع نیست بلکه مشروع و جایز است؛ زیرا موضوع بحث در صورت، تقدیر اوّل، «مسافرت» به مساجد، به استثنای سه مسجد یاد شده است، اما مسافرت به مشاهد مشرفه و زیارتگاه ها مشمول نهی حدیث نیست و ربطی به موضوع حدیث ندارد.

اما اگر تقدیر دوّم را اختیار کردیم، لازمه آن، این است که کلیه سفرهای معنوی غیر از سفر به مناطق و مساجد سه گانه حرام است؛ خواه برای زیارت مسجد باشد، یا برای زیارت جاهای دیگر لکن شواهد و قراین، تقدیر اوّل را تأیید می کند؛ زیرا:

اوّلًا: مستثنا در این حدیث، مساجد سه گانه می باشد و روشن است که استثنای متّصل است؛ بنا بر این، باید مستثنی منه از قبیل مستثنا باشد؛ یعنی «إلی مسجد من المساجد» و نه مکان.

ثانیاً: اگر هدف از حدیث، جلوگیری از کلیه مسافرتهای معنوی باشد، انحصار و محدود نمودن آن صحیح نیست؛ زیرا انسان در موسم حجّ، به عرفات و مشعر الحرام و منا مسافرت می کند و اگر سفرهای معنوی به غیر از مساجد سه گانه حرام باشد، پس بر چه اساس به منا و عرفات مسافرت می شود؟ آیا این مطلب گواه این نیست که این حدیث، به دروغ به پیغمبر اسلام (صلی الله علیه و آله) نسبت داده شده است؟

ثالثاً: در قرآن کریم و احادیث شریف، به برخی از سفرهای دینی، ترغیب و تشویق شده است؛ مانند مسافرت برای (جهاد فی سبیل الله)، (طلب دانش)، (کسب معرفت)، (صله رحم)، (زیارت پدر و مادر) و... قرآن می فرماید:

وَمَا كَانَ الْمُؤْمِنُونَ لِيَنْفِرُوا كَآفَّةً فَلَوْلَا نَفَرَ مِن كُلِّ فِرْقَةٍ مِّنْهُمْ طَائِفَةٌ لِّيَتَفَقَّهُوا فِي الدِّينِ وَلِيُنذِرُوا قَوْمَهُمْ إِذَا رَجَعُوا إِلَيْهِمْ لَعَلَّهُمْ يَحْذَرُونَ (۱)

«شایسته نیست مؤمنان همگی کوچ کنند، چرا از هر گروهی از آنان، طایفه ای کوچ نمی کند تا در دین آگاهی یابند و به هنگام بازگشت به سوی قوم خود آنان را هم بترسانند؟ شاید از مخالفت فرمان پروردگار بترسند و خودداری کنند».

به همین دلیل، محققان و دانشمندان بزرگ، حدیث یاد شده را همانند ما تفسیر کرده اند.

غزالی در کتاب احیاء العلوم می گوید:

«این که برای عبادت سفر کند؛ خواه برای حج، یا جهاد، یا زیارت قبور پیغمبران، اصحاب، تابعان، عالمان و اولیا، جایز است و هر کسی که به دیدار او در حیاتش تبرک می شود، در وفاتش هم با زیارت او، متبرک می شود و مسافرت برای چنین منظوری، جایز است و

«وَلَا تَشَدُّ الرِّحَالُ إِلَّا إِلَى ثَلَاثَةِ مَسَاجِدَ...» مانع این

ص: ۴۵

سفرها نیست؛ زیرا این روایت در بارهٔ مساجد است و مساجد - به جز مساجد سه گانه - همه از نظر شأن و منزلت یکسان می باشند و گرنه هیچ فرقی در اصل فضیلت، بین زیارت قبور پیامبران، اولیا و عالمان نمی باشد؛ اگر چه بر حسب درجات و تقرب به خداوند، دارای تفاوت زیادی هستند. (۱)

بنابر این، آنچه در این حدیث منع شده مسافرت به غیر مساجد سه گانه از مساجد دیگر است و این مطلب ربطی به سفر به مساجد، یا زیارتگاه ها به قصد زیارت، یا اهداف معنوی دیگر ندارد.

شاهد این مطلب، گفتار صاحبان صحاح و سنن دربارهٔ سیرهٔ پیغمبر اسلام (صلی الله علیه و آله) است که سواره و پیاده به مسجد قبا می رفت و در آن جا دو رکعت نماز می خواند (۲).

ما حقّ داریم سؤال کنیم: آیا سفر به خاطر اقامهٔ نماز در یکی از خانه های خدا، حرام و ممنوع است؟! اگر نماز در مسجد مستحب است، مقدمهٔ مستحب هم مستحب خواهد بود. (۳)

وّهائیان با توجه به این مطالب، زیارت قبر رسول خدا (صلی الله علیه و آله) را به طور مطلق تحریم نکرده اند بلکه می گویند: اصل زیارت، مشروع و

ص: ۴۶

-
- ۱- (۱) - احیاء علوم الدین: ۲/ ۲۴۷، کتاب آداب سفر، دارالمعرفه بیروت؛ الفتاوی الکبری: ۲/ ۲۴.
 - ۲- (۲) - صحیح مسلم: ۴/ ۱۲۷؛ صحیح بخاری: ۲/ ۷۶؛ سنن نسائی، همراه با شرح سیوطی: ۲/ ۳۷.
 - ۳- (۳) - الوهائیه فی المیزان: ۱۵۲ - ۱۴۸.

جایز است، ولی مسافرت اگر به قصد زیارت قبر پیغمبر (صلی الله علیه و آله) باشد، حرام است!

محمد بن عبد الوهّاب می نویسد:

«اصل زیارت قبر رسول خدا (صلی الله علیه و آله) مشروع است، ولی مسافرت جایز نیست، مگر برای زیارت مسجد و نماز در آن» (۱).

ابن تیمیه می گوید:

«آمدن نزد قبور پیغمبران و صالحان، به خاطر نماز و دعا مستحب نیست بلکه احادیث صحیح آن را منع کرده و خیلی از علما آن را ذکر نموده اند، امّا زیارت قبور برای دعا و طلب مغفرت برای آنان چنان که پیغمبر (صلی الله علیه و آله) برای اهل بقیع انجام می داد، جایز است» (۲).

ابن تیمیه زیارت قبر رسول خدا (صلی الله علیه و آله) را از جهت نیت و قصد مسافر، سه قسم دانسته است:

۱- به قصد نماز به مسجد النبی (صلی الله علیه و آله) می رود؛ این سفر به نص و اجماع مشروع است.

ص: ۴۷

۱- (۱) - از رسائل الهدیه السنیه، محمد بن عبد الوهّاب، رسال دوّم.

۲- (۲) - ابن تیمیه در ردّ بر اخنایی و الفتاوی الکبری، ابن تیمیه: ۱/ ۱۲۲ - ۱۱۸.

۲- به قصد مسجد النبی و قبر رسول خدا(صلی الله علیه و آله) می رود، که در این جا مسافر قصد انجام عمل مستحبی کرده است و اجماعاً مشروع می باشد.

۳- فقط قبر رسول خدا(صلی الله علیه و آله) را قصد می کند که در این مورد اختلاف است. مالک و بیشتر فقها این سفر را حرام می دانند و بسیاری از آنان قصر نماز را در این سفر جایز نمی دانند، ولی دیگران آن را سفر جایز می دانند؛ اگر چه مستحب نیست و سفر به آن، به خاطر نذر، واجب نمی باشد. (۱)

حافظ ذهبی، جواب ابن تیمیه را داده و گفتار او را رد کرده است. وی می گوید:

«کسی که کنار حجره مقدّس نبوی با حالت سرافکنده و خشوع بایستد و بر پیغمبرش درود بفرستد، پس خوشا به حال او که بهترین زیارت را انجام داده و محبت و تواضعش را به حدّ کمال رسانده است و درحقیقت عبادتی بیش از عبادت کسی که در شهر خود یا در نمازش، به پیامبر درود می فرستد، انجام داده است؛ زیرا زایر هم اجر زیارت دارد و هم اجر صلوات بر پیغمبر(صلی الله علیه و آله) و کسی که در سایر شهرها بر پیغمبر(صلی الله علیه و آله) سلام می دهد، فقط اجر صلوات و سلام را دارد.

ص: ۴۸

هر کس یک درود بر او بفرستد، خداوند ده درود بر او می فرستد. و اگر کسی آن حضرت را زیارت کند و آداب زیارت را رعایت نکند، یا بر قبر ایشان سجده کند، یا کارهای خلاف شرع انجام دهد، هم کار خوب کرده و هم بد و باید با رفق و مدارا او را توجیه و راهنمایی نمود. و البته خداوند آمرزنده و مهربان است؛ بنابراین، زیارت قبر آن حضرت از بهترین راهها برای نزدیک شدن به خداوند است و مسافرت برای زیارت قبور پیامبران و اولیا را بر فرض که جایز ندانیم، ولی مسافرت برای قبر رسول خدا (صلی الله علیه و آله) لازمه اش مسافرت برای زیارت مسجد پیغمبر (صلی الله علیه و آله) است و این بدون هیچ گونه اختلافی جایز و مشروع است؛ زیرا باید به مسجد النبی (صلی الله علیه و آله) داخل شد تا به حجره شریفه و قبر آن حضرت رسید، پس در ابتدا [نماز] تحیت مسجد را می خواند، سپس به صاحب مسجد، سلام و تحیت می گوید. خداوند این (توفیق) را قسمت همه ما و شما کند. (۱)

شیخ شعیب در ذیل سخن ذهبی نوشته است:

«ذهبی در این جا استادش ابن تیمیه را که «شدّ رحال» را برای زیارت قبر پیغمبر (صلی الله علیه و آله) جایز نمی داند و این که حاجی باید قصد زیارت مسجد النبی کند، رد کرده و به آن جواب داده است (۲).

ص: ۴۹

۱- (۱) - سیر اعلام النبلاء حافظ ذهبی: ۴ / ۴۸۴.

۲- (۲) - البشاره والاتحاف، در اختلاف عقیده بین ابن تیمیه و البانی: نوشت: حسن بن علی سقاف: ۵۵.

اشاره

مسلمانان همگی قولاً و عملاً نه تنها زیارت قبر رسول خدا (صلی الله علیه و آله) را جایز می دانند بلکه زیارت قبور پیغمبران، صالحان و مؤمنان را هم مستحب می دانند و مشروعیت زیارت قبر رسول خدا (صلی الله علیه و آله) نزد مسلمانان ملحق به ضروریات است تا چه رسد به اجماع و سیره ای که در مسأله وجود دارد.

سمهودی از سبکی نقل می کند به این که: «عیاض گفته که زیارت قبر رسول خدا (صلی الله علیه و آله) بین مسلمانان سنت است که همگی بر آن اجماع دارند و دارای فضیلت می باشد». (۱)

سبکی گفته:

«علما و دانشمندان، بر استحباب زیارت قبور برای مردان، همان طوری که نووی آن را حکایت کرده است، اجماع دارند بلکه برخی از فرقه ظاهریه آن را واجب می دانند. درباره زیارت قبور برای زنان اختلاف است، البته قبر شریف رسول خدا (صلی الله علیه و آله) دارای دلایل خاصی است و به همین خاطر می گویم: بین مردان و زنان در مورد زیارت قبر آن حضرت، فرقی نیست». (۲)

ص: ۵۰

۱- (۱) - الشفاء، قاضی عیاض: ۸۳/۲.

۲- (۲) - شفاء السقام سبکی: ح ۶۹،۷۰ (چاپ استانبول ۱۳۱۸ هـ-).

در این جا به نظر چند تن از علما اشاره می شود:

۱- امام ابو عبد الله محمد بن ادریس شافعی گفته است:

«زیارت قبور اشکالی ندارد، البتّه نباید نزد آنان هذیان گفته شود؛ مانند نفرینها و آه و ناله های ناروا، پس اگر قبرها را زیارت کردی. برای میت، طلب مغفرت کن و خود را رقیق القلب نما». (۱)

۲- حاکم می گوید:

«تلاش فراوانی را برای جمع آوری و به دست آوردن روایات زیارات قبور نمودم تا باعث تشویق به زیارت شود و کسی که معاند است و زیارت قبور را قبول ندارد، بداند که زیارت قبور از سنتهای پیامبر خدا (صلی الله علیه و آله) است». (۲)

۳- ابن نجیم مصری گفته است:

«زیارت قبور و دعا برای اموات، اشکالی ندارد و در [کتاب] مجتبی تصریح کرده که مستحب است و گفته شده که برای زنان حرام است لکن اصح آن است که جواز آن برای مرد و زن ثابت شده است». (۳)

ص: ۵۱

۱- (۱) - معرفه السنن و الآثار، شافعی: ۳/ ۲۰۳، باب زیارت القبور.

۲- (۲) - مستدرک حاکم: ۱/ ۳۷۷.

۳- (۳) - البحر الرائق فی شرح کنز الدقایق: ۲/ ۱۹۵.

۴- منصور علی ناصف می گوید:

«جمهور علمای مسلمین، امر به زیارت قبور را استحبابی می دانند».^(۱)

۵- ابن حزم گفته است:

«زیارت قبور مستحب است و بر یک مرتبه آن تأکید شده و شایسته نیست که ترک شود. روایات صحیحی از عایشه و ابن عمر و دیگران بر زیارت قبور نقل شده و از عمر، روایتی رسیده که زیارت قبور را منع کرده است، ولی صحیح نمی باشد».^(۲)

۶- ابو حامد غزالی می نویسد:

«زیارت قبور فی الجمله جهت یادآوری مرگ و آخرت و عبرت، مستحب است. زیارت قبور صالحان، به خاطر تبرک و عبرت مستحب می باشد».^(۳)

۷- عبد الرحمان جزیری گفته است:

«زیارت قبور جهت موعظه گرفتن و یاد آخرت، مستحب است و این استحباب نزد حنفی ها و مالکی ها در روز جمعه و یک روز قبل و بعد از آن، تأکید بیشتری دارد. حنبلی ها و شافعی ها مخالف این تأکید می باشند. حنبلی ها گفته اند: استحباب زیارت قبور، هیچ

ص: ۵۲

۱- (۱) - التاج الجامع للاصول: ۳۸۱/۱.

۲- (۲) - المحلّی: ۱۶۰/۵، مسأله ۶۰۰.

۳- (۳) - احیاء العلوم: ۵۲۱ / ۴.

روزی تأکید نشده است. شافعی ها گویند: استحباب از عصر روز پنجشنبه تا طلوع آفتاب شنبه تأکید شده و در میان مالکی ها همین قول را برخی راجح و برتر می دانند». (۱)

۸- در مکتب اهل بیت (علیهم السلام) استحباب زیارت قبور در روز دوشنبه و صبح شنبه به جهت تأسی و پیروی از پیغمبر اسلام (صلی الله علیه و آله) تأکید شده است (۲). روایت شده که پیغمبر اسلام (صلی الله علیه و آله) با جمع زیادی از اصحابش هر شام پنجشنبه به بقیع می رفتند و می گفتند:

« السلام علیکم یا اهل الدیار (سه مرتبه)

ورحمکم الله (سه مرتبه)». (۳)

کیفیت زیارت شیعیان

آیا زیارت قبور و حرم امامان از سوی شیعیان و پیروان اهل بیت (علیهم السلام)؛ مستلزم مطالب خلاف شرع است؟! یا آن که معاذ الله روح شرک را می پروراند!! همچنان که برخی از ناصبی ها و دشمنان اهل بیت پیغمبر (علیهم السلام) آن را رواج می دهند؟!!

حق آن است که در زیارت قبر رسول خدا (صلی الله علیه و آله) و ائمه اهل بیت (علیهم السلام) و قبور اولیا، صالحان و شهیدان و... آنچه روشن و مشهود

ص: ۵۳

۱- (۱) - الفقه علی المذاهب الاربعه: ۱ / ۵۴۰.

۲- (۲) - جواهر الکلام: ۴ / ۳۲۱.

۳- (۳) - وسائل الشیعه: ۳ / ۲۲۳، ح ۳۴۶۷.

است، عبارت است از: تقویت روح خدا پرستی، ایمان، فداکاری، جهاد فی سبیل الله، ظلم ستیزی، یار مظلوم بودن و نیز یاد مرگ و آخرت و عبرت گرفتن. در این جا یک نمونه از زیارتی که شیعیان کنار این قبور مطهره می خوانند، ذکر می شود. زیارتی که علامه مجلسی، سند و متن آن را از همه بهتر معرفی کرده و محدث قمی (صاحب مفاتیح الجنان)، اعتبار آن را عالی دانسته است. این زیارت را، جابر از حضرت امام محمد باقر (علیه السلام) روایت کرده که حضرت علی بن حسین؛ امام سجاد (علیه السلام) آن را در کنار قبر جدش امیر المؤمنین علی ابن ابیطالب (علیه السلام) می خوانده است. ترجمه متن زیارت چنین است:

«درود بر تو ای امین خدا در زمین! و حجت او بر بندگانش. درود بر تو ای امیر مؤمنان! گواهی می دهم به این که تو در راه خدا آنگونه که می بایست، جهاد کردی و به کتابش عمل نمودی و از سنتهای پیامبرش که درود و رحمت خداوند بر او و آل او باد، پیروی کردی تا این که خداوند تو را به نزد خودش دعوت کرد و جانت را به اختیار خودش قبض نمود و دشمنانت را به حجت و دلیل، با حجتهای رسای دیگری که با تو بود، بر تمامی خلق خداوند ملزم کرد.

خدایا! خاطر و نفس مرا به تقدیرت، مطمئن و آرام قرار ده و خشنود به قضایت، آرزومند به ذکر و دعایت، دوستدار برگزیدگان

اولیاییت، محبوب در زمین و آسمانت، بردبار بر نزول بلایت، شکر گزار در مقابل نعمتهای خوبت، یاد آور نعمتهای شایانت، مشتاق به شادی ملاقات امر تو، توشه بردار تقوا برای روز جزایت، پیروی کننده به روشهای اولیاییت، جدا از اخلاق دشمنانت، مشغول از دنیا به حمد و ستایشت.

خدایا! دلهای شیفتگان به سویت شوریده و به تو پناه می برند. راههای مشتاقان به سویت آشکار و ظاهر و پرچمهای کاروان آستانت پدیدار شده است. دلهای عارفان از تو لرزانند. آوازه‌های دعا گویان به درگاہت بلند است. درهای اجابت به آنها باز است و دعای هر که با تو مناجات کند، مستجاب است و توبه هر که به سوی تو باز گردد، پذیرفته است. دیده هر که از خوف تو گریه کند، مورد ترحم است. دادرسی برای آنان که از تو دادرسی جویند، موجود است. به کمک و یاری کسی که از تو یاری جوید، سخاوتمندانه می پردازی. وعده هایت برای بندگان وفا شود. از لغزشهای هر که گذشت خواهد، گذشت می شود. کارهای عمل کنندگان نزد تو محفوظ است. روزی خلائق از درگاه تو نازل می شود و بهره های زیادی به انعام می رسد و گناهان آمرزش جویان آمرزیده است و حاجتهای خلقت نزد تو برآورده است و جایزه درخواست کنندگان نزد تو مهیاست. بهره های پیاپی زیاد

است. سفره های خورندگان آماده است. حوضها و چشمه ها بهر شیفتگان لبریز است.

خدایا! دعایم را مستجاب و ستایشم را بپذیر و میان من و دوستانت جمع کن. به حقّ محمّد، علی، فاطمه، حسن و حسین (علیهم السلام)؛ زیرا تویی ولی نعمتها و نهایت آروزها و منتهای امید من هنگام مردن و جایگاهم».

در کتاب «کامل الزیارات» این فقرات نیز مسطور است:

«تو خدا و آقا و مولای منی. بیامرز دوستان مارا و دشمنان را از ما دفع کن و آنان را از ما باز دار و سخن حقّ را آشکار نما و آن را بر ترو والا قرار ده و سخن باطل را از میان ببر و آن را پست و خوار بگردان، زیرا تو بر هر چیز توانایی».

همچنان که مشاهده می شود، از سر تا سر این زیارت، توحید و ربوبیت پروردگار متعال و دعا و تضرّع و ابتهال إلى الله و استغفار از گناه به درگاه خداوند و حاجات خواستن از ربّ متعال و رحمت گسترده و عامّ الهی و استجابت دعا خواستن به حقّ پنج نور پاک و دعا برای تحقّق کلمه حقّ و نابودی باطل و... استفاده می شود که کاملاً روح شرک و امور ناروا را سرکوب میکند و روح ایمان، خدا پرستی، تقوا و تضرّع إلى الله را می پروراند.

ص: ۵۶

زیارت قبور در تمام جامعه ها وجود داشته است و دین مقدس اسلام هم آن را امضا کرده و به آن اهتمام ورزیده است. آنچه از رسول خدا(صلی الله علیه و آله) ثابت شده آن است که آن حضرت، قبور را همچون قبر مادرش و قبور بقیع، زیارت می کرده است. سیره مسلمانان هم بر زیارت قبر پیامبر و اولیا و صالحان، در زمان پیغمبر(صلی الله علیه و آله) و بعد از رحلت آن حضرت تا زمان ما همواره جاری بوده است.

و نیز زیارت قبر رسول خدا(صلی الله علیه و آله) از نظر قرآن، احادیث و تاریخ، ثابت شده است و به زمان حیات پیغمبر(صلی الله علیه و آله) اختصاص ندارد. و سخن ابن تیمیه در مورد تحریم زیارت قبر رسول خدا(صلی الله علیه و آله) مخالف نص قرآن، احادیث نبوی، سیره و اجماع علماست که همگی آن را مستحب می دانند.

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند؟

سوره زمر / ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ هـ. ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفاً علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب «مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱. بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)
۲. تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی
۳. جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه، تبلت ها، رایانه ها و ...
۴. سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو
۵. گسترش فرهنگ عمومی مطالعه
۶. زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱. عمل بر مبنای مجوز های قانونی
۲. ارتباط با مراکز هم سو
۳. پرهیز از موازی کاری

۴. صرفا ارائه محتوای علمی

۵. ذکر منابع نشر

بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱. چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه

۲. برگزاری مسابقات کتابخوانی

۳. تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...

۴. تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...

۵. ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com

۶. تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...

۷. راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی

۸. طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...

۹. برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)

۱۰. برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)

۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در ۸ فرمت جهانی:

JAVA.۱

ANDROID.۲

EPUB.۳

CHM.۴

PDF.۵

HTML.۶

CHM.۷

GHB.۸

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

ANDROID.۱

IOS.۲

WINDOWS PHONE.۳

WINDOWS.۴

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

در پایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه

بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می
نماییم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان - خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آواده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی - پلاک ۱۲۹/۳۴ - طبقه
اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۳۱۳۴۴۹۰۱۲۵

دفتر تهران: ۰۲۱ - ۸۸۳۱۸۷۲۲

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

مرکز تحقیقات رایانگی

اصفهان

گامی

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

